

Podział UE-Mercosur demokratyczne zagranie

New EU-Mercosur
The agreement
Brazili

This document summarizes the negotiating
Association Agreement at the time of the
agreement in principle is subject to the final
market

This is
Index

1. General
2. Facilitation
3. Customs
4. Sanitary and Phytosanitary Measures
5. Dialogue
6. Technical Barriers to Trade (TBT)
7. Services and Establishment
8. Public Procurement
9. Competition
10. Subsidies
11. State-owned Enterprises
12. Intellectual Property Rights, Inc
13. Trade and Sustainable Development
14. Transparency
15. Small and Medium-sized Enterprises
16. Dispute Resolution
17. Final Provisions

EU-Mercosur trade agreement
Agreement in principle
1 July 2019

...ing results of the trade
...the agreement in principle
... final transcription was the
... the respective

PODZIAŁ UE-MERCOSUR: DEMOKRATYCZNE ZAGRANIE

JAK KOMISJA EUROPEJSKA OMIJA SPRZECIW WOBEC KONTROWERSYJNEJ UMOWY HANDLOWEJ OPPOSITION TO

Umowa o wolnym handlu podpisana z Mercosur (Brazylia, Argentyna, Paragwaj, Urugwaj) byłaby największą umową handlową, jaką kiedykolwiek przyjęła Unia Europejska, obejmującą rynek reprezentujący 774 miliony obywateli.

Umowy handlowe są często opisywane w kategoriach czysto ekonomicznych, ale w rzeczywistości wpływają na nasze codzienne życie w tak różnych kwestiach, jak jakość spożywanej przez nas żywności, miejsca pracy, nasze środowisko, zdrowie i prawa podstawowe. Dlatego też od wielu lat organizacje społeczeństwa obywatelskiego potępiają negatywny wpływ umowy UE-Mercosur na klimat, wylesianie, rolnictwo i prawa człowieka.

Kontrowersje wokół umów handlowych są dodatkowo podsycane przez brak przejrzystości, demokratycznego, obywatelskiego uczestnictwa i zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego reprezentujących interes publiczny. W 2020 r. Rzecznik Praw Obywatelskich UE¹, strażnik etyki, wydał decyzję krytykującą niedokończenie przez Komisję Europejską zaktualizowanej oceny wpływu na zrównoważony rozwój przed zakończeniem negocjacji handlowych UE-Mercosur. W 2023 r. Rzecznik Praw Obywatelskich UE skierował bezpośredni list do Ursuli von der Leyen, prosząc ją o rozważenie proaktywnej publikacji projektu dodatkowego dokumentu². Komisja nie zastosowała się do zaleceń Rzecznika Praw Obywatelskich, a negocjacje UE-Mercosur wzmocniły w ten sposób bardziej niż problematyczny wzorzec podejmowania decyzji.

Ostateczny tekst UE-Mercosur został ostatecznie opublikowany w grudniu 2024 r. Po prawnym oczyszczeniu i przetłumaczeniu na wszystkie języki UE tekst musi zostać ratyfikowany przez instytucje UE. Jednak Komisja Europejska wyraziła już chęć zastosowania sztuczki proceduralnej w celu przyspieszenia ratyfikacji i ominięcia sprzeciwu kilku państw członkowskich i parlamentów narodowych: tak zwanego „podziału”. W tym opracowaniu ujawniamy, dlaczego ten manewr podziału umowy UE-Mercosur szkodzi demokracji UE i zaufaniu obywateli do instytucji UE.

OGROMNY SPRZECIW WOBEC UE-MERCOSUR I TZW. UMÓW O „WOLNYM” HANDLU

Międzynarodowy handel jest jedną z najbardziej kontrowersyjnych polityk europejskich. Przez wiele lat negocjacje umów o wolnym handlu skutkowały masowymi ruchami sprzeciwu na całym kontynencie, łącząc różne grupy społeczne, organizacje i interesy. Setki tysięcy ludzi protestowało przeciwko TTIP i CETA w całej Europie, we wrześniu 2016 r w samym Berlinie było to 320 000 osób. Od rolników po aktywistów klimatycznych, od związków zawodowych po grupy konsumenckie, sprzeciw wobec umów o wolnym handlu jest wyraźny.

Negocjacje UE-Mercosur trwały ponad 25 lat i charakteryzowały się całkowitym brakiem przejrzystości³ i udziału społeczeństwa obywatelskiego. Członkowie Parlamentu Europejskiego również wielokrotnie skarżyli się na tajność negocjacji i brak konsultacji. Ponad 400 organizacji⁴ z obu stron Atlantyku wyraziło ostatnio swój zdecydowany sprzeciw wobec umowy. Przeciwnicy umowy to związki zawodowe, organizacje pozarządowe, ludność tubylcza, organizacje rolnicze i grupy konsumenckie⁵. Umowa UE-Mercosur jest uosobieniem przestarzałej, niezrównoważonej, niedemokratycznej umowy handlowej.

Nie jest tajemnicą, że głównymi zwolennikami umowy są duże międzynarodowe korporacje po obu stronach Atlantyku. Przemysł motoryzacyjny⁶, agrobiznes i producenci pestycydów⁷, tacy jak BASF⁸ i Bayer, mocno naciskali na zawarcie umowy. Nic dziwnego, że te firmy są również głównymi beneficjentami umowy.

W latach 2024-2025 protesty rolników przeciwko umowie UE-Mercosur rozprzestrzeniły się we Francji⁹, Belgii¹⁰, Irlandii¹¹, Hiszpanii¹², Polsce¹³, Czechach¹⁴. Kilka parlamentów krajowych i regionalnych również sprzeciwiło się umowie. Już w 2019¹⁵ Parlament austriacki zawetował umowę UE-Mercosur w głosowaniu wiążącym dla rządu austriackiego¹⁶. Parlamente Walonii¹⁷ i Brukseli¹⁸ również głosowały przeciwko umowie UE-Mercosur. To samo dotyczy holenderskiego Parlamentu¹⁹, francuskiego Senatu²⁰ i Zgromadzenia Narodowego²¹. Kilka rządów, takich jak Francja, Irlandia, Polska, wyraziło dodatkowo zastrzeżenia lub nawet silny sprzeciw wobec UE-Mercosur.

Pomimo tego masowego odrzucenia wolnego handlu, Komisja Europejska nadal stosuje coraz mniej demokratyczne sposoby forsowania polityk i umów handlowych, decydując się na sztuczki proceduralne, aby ominąć sprzeciwy i uciszyć debatę publiczną.

PODZIAŁ UMÓW HANDLOWYCH W CELU OMINIĘCIA OPOZYCJI

Przewidując długi, skomplikowany i potencjalnie nieudany proces ratyfikacji dla UE-Mercosur, Komisja Europejska chce przyspieszyć ratyfikację za pomocą manewru podziału. Ale co to konkretnie oznacza?

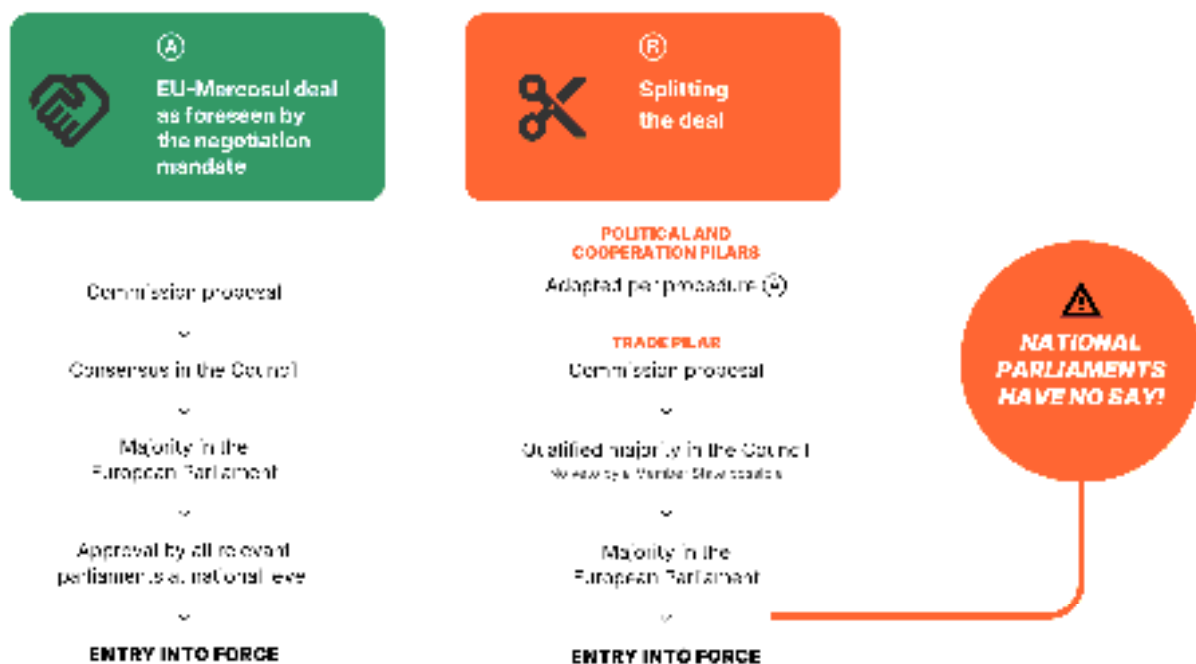
Chociaż „handel” jest wyłączną kompetencją UE, zakres większości umów międzynarodowych wykracza poza handel i jest uważany za umowy mieszane. Oznacza to, że kompetencje są dzielone między UE a państwami członkowskimi. Zatem UE-Mercosur jest umową mieszaną, ponieważ zawiera część handlową (kompetencja UE), a także filar polityczny i współpracy (kompetencje dzielone z państwami członkowskimi).

Ratyfikacja umów mieszanych wymaga głosowania w Parlamencie Europejskim i jednomyślnego głosowania rządów UE w Radzie. Oznacza to, że każde państwo członkowskie ma prawo weta. W przypadku UE-Mercosur kraj taki jak Francja mógłby zablokować ratyfikację. Ponadto umowa musi zostać również ratyfikowana przez państwa członkowskie UE zgodnie z ich wymogami konstytucyjnymi, co zwykle obejmuje zatwierdzenie przez parlamenty narodowe. Na przykład w Belgii umowy handlowe muszą zostać ratyfikowane zarówno przez parlament flamandzki, jak i waloński, aby mogły zostać ratyfikowane przez państwo federalne.

Podział umowy umożliwiłby zastosowanie innej procedury ratyfikacyjnej. Jeśli Komisja zastosuje tę samą architekturę, co w przypadku poprzednich umów, wówczas część handlowa – wyłączna kompetencja UE – zostanie oddzielona od filaru politycznego i współpracy – będącego kompetencją dzieloną. Część handlowa nadal będzie przechodzić przez głosowania Rady i Parlamentu Europejskiego. Jednak Rada będzie potrzebowała jedynie kwalifikowanej większości, a nie jednomyślności, aby zatwierdzić umowę. Kwalifikowana większość zostanie osiągnięta, jeśli jednocześnie spełnione zostaną dwa warunki²²:

- 55% państw członkowskich zagłosuje za - w praktyce oznacza to 15 z 27 państw,
- wniosek poprą państwa członkowskie reprezentujące co najmniej 65% całkowitej populacji UE.

THE EU COMMISSION'S 'DIVIDE AND CONQUER' TRICK: SPLITTING THE DEAL

DEMOKRATYCZNE ZAGRANIE NARUSZAJĄCE PRZEPISY PRAWNE UE

Ratyfikacji nadal można by zapobiec przez mniejszość blokującą, ale musiałaby ona obejmować co najmniej czterech członków Rady. Ponadto, zatwierdzenie przez wszystkie właściwe parlamenty na szczeblu krajowym nie byłoby już konieczne. Oznacza to, że odrzucenie umowy przez parlament krajowy lub regionalny nie mogłoby zablokować ratyfikacji UE-Mercosur.

Sprawa UE-Mercosur była szeroko komentowana w mediach i napotyka na znaczny sprzeciw. Jednak problemy związane z kwestią podziału wykraczają poza umowę UE-Mercosur. Rzeczywiście, szereg umów handlowych zostało już przyjętych za pośrednictwem tego antydemokratycznego triku, który stał się nową rutyną Komisji Europejskiej do wymuszania kontrowersyjnych umów handlowych.

Po niezwykle trudnych negocjacjach CETA, Komisja Europejska zmieniła swoje procedury odnośnie polityki handlowej i zdecydowała się na podział wszystkich umów mieszanych. Od tego czasu wszystkie umowy handlowe z rozdziałami dotyczącymi ochrony inwestycji (z kontrowersyjnym mechanizmem ISDS) zostały ratyfikowane poprzez podział: UE-Chile, UE-Wietnam, UE-Singapur. Omijanie parlamentów narodowych i jednomyślności wśród państw członkowskich stało się nową rutyną polityki handlowej UE. Jednak umowa UE-Mercosur byłaby pierwszą umową handlową bez rozdziału dotyczącego ochrony inwestycji, wobec której zaproponowano dokonanie podziału. Stworzyłoby to niebezpieczny precedens.

Analiza prawna autorstwa prof. dr. Markusa Krajewskiego i Juliana Wernera²³ prowadzi do wniosku, że podział UE-Mercosur narusza mandat udzielony Komisji przez Radę i może naruszać prawo UE. Zalecają oni, aby w przypadku, gdy Komisja przedstawi wniosek o przyjęcie „podziału” lub „tymczasowej” umowy o wolnym handlu, natychmiast zwróciła się o opinię do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości na podstawie artykułu 218 (11) Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Analiza prawna Amandine Van den Berghe z Client Earth²⁴ doprowadziła do podobnych wniosków i dodała, że podział naruszyłby również obowiązek lojalnej współpracy, o którym mowa w artykule 4 (3) Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) i artykule 13 (2) TUE. Ponieważ pięć parlamentów narodowych i regionalnych głosowało już przeciwko UE-Mercosur, jeszcze istotniejsze jest konsultowanie się ze wszystkimi szczeblami podejmowania decyzji na poziomie europejskim oraz państwami członkowskimi.

MOŻLIWY JEST INNY HANDEL

Manewr podziału UE-Mercosur jest najnowszym rodzajem procedury, która od mandatu negocjacyjnego do ratyfikacji nie charakteryzowała się demokratycznym udziałem i przejrzystością. Komisja Europejska mogła odpowiedzieć na sprzeciw wobec UE-Mercosur, rozumiejąc przyczyny niezadowolenia. Wręcz przeciwnie, zdecydowała się na egzekwowanie niedemokratycznej praktyki dzielenia umów, aby ominąć weto państw członkowskich w Radzie i głosowanie parlamentów narodowych.

Podział umów handlowych w celu odsunięcia na bok sprzeciwu społecznego podsyca nieufność do instytucji UE i dostarcza argumentów siłom eurosceptycznym. Przyniesie to korzyści tylko skrajnej prawicy. Jednak kwestia podziału wykracza poza wąski zakres polityki handlowej. W globalnym kontekście politycznym, w którym skrajnie prawicowi liderzy, tacy jak Putin i Trump (z zewnątrz) oraz Orban (od wewnątrz), atakują Unię Europejską, priorytetem UE powinno być wzmocnienie jej procesów demokratycznych, a nie ich podważanie.

Endnotes

1. <https://www.ombudsman.europa.eu/en/decision/en/139418>
2. <https://www.ombudsman.europa.eu/en/opening-summary/en/175060>
3. <https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2024/02/EU-Mercosur-Transparency-Report.pdf>
4. EU-Mercosur agreement: lost transparency, Friends of the Earth Europe
<https://friendsoftheearth.eu/press-release/toxic-trade-alert-400-organisations-urge-leaders-to-drop-eu-merciosur-deal>
5. <https://www.beuc.eu/press-releases/eu-merciosur-trade-deal-likely-fail-both-consumers-and-farmers-sustainability-goals>
6. <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/cars-v-cows-german-automakers-call-to-split-eu-merciosur-deal-to-bypass-french-non/>
7. The powers pushing for the planet - wrecking EU-Mercosur trade deal, Friends of the Earth Europe
<https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2022/03/The-powers-pushing-for-the-planet-wrecking-EU-Mercosur-deal.pdf>
8. Toxic trading: The EU pesticide lobby's offensive in Brazil, Friends of the Earth Europe
<https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2022/04/Toxic-Trading-EN.pdf>
9. <https://www.france24.com/en/france/20241119-french-farmers-protests-eu-trade-deal-south-america-merciosur-bloc>
10. <https://www.belganewsagency.eu/walloon-farmers-to-protest-in-brussels-against-eu-merciosur-trade-deal>
11. <https://www.farmersjournal.ie/news/news/farmers-join-forces-for-merciosur-protest-843254>
12. <https://www.euractiv.com/section/politics/news/spanish-farmers-protest-eu-merciosur-deal/>
13. <https://tvpworld.com/83807024/polish-farmers-protest-against-eu-merciosur-deal>
14. <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/czech-farmers-protest-against-merciosur-food-imports-from-ukraine/>
15. <https://www.dw.com/en/austria-deals-first-blow-to-eu-merciosur-trade-pact/a-50489747>
16. <https://www.parlament.gv.at/aktuelles/news/archiv/j2019/178merciosur>
17. <https://www.rtbf.be/article/garantir-les-interets-du-monde-agricole-le-parlement-de-wallonie-approuve-la-motion-de-rejet-de-l-accord-commercial-entre-l-ue-et-le-merciosur-11460004>
18. <https://www.lalibre.be/dermieres-depeches/2025/01/31/parlement-bruxellois-une-majorite-favorable-a-larret-des-negociations-de-laccord-de-libre-echange-merciosur-7GQUEP4IGRGZJOZW4A37L24TIM/>
19. <https://www.argusmedia.com/en/news-and-insights/latest-market-news/2111447-eu-mulls-dutch-rejection-of-merciosur-deal>
20. <https://www.publicsenat.fr/actualites/international/accord-ue-merciosur-le-senat-rejette-largement-le-traite-de-libre-echange>
21. <https://www.politico.eu/article/merciosur-lassemblee-rejette-largement-laccord-de-libre-echange/>
22. <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/voting-system/qualified-majority/>
23. <https://europeantradejustice.org/wp-content/uploads/2023/05/The-EU-Commissions-possible-attempts-to-fast-track-the-EU-Mercosur-deal-Legal-Analysis-by-Prof-Krajewski-May-2023-1.pdf>
24. <https://www.clientearth.org/media/s2dh2elt/clientearth-eu-merciosur-agreement-governance-issues-in-eu-s-trade-decision-making.pdf>

Autor

Julie Zalcman

Współpracownicy

Paul de Clerck,
Gaëlle Cau
Nina Ostrowski

Projekt

Ricardo Santos

Marzec 2025

Friends of the Earth Europe

prowadzi kampanie na rzecz ochrony środowiska, jednoczy ponad 30 organizacji krajowych z tysiącami lokalnych grup i jest częścią największej na świecie oddolnej sieci ekologicznej Friends of the Earth International.

www.friendsoftheearth.eu

[@foeeurope.bsky.social](https://twitter.com/foeeurope)

[linkedin.com/company/friends-of-the-earth-europe](https://www.linkedin.com/company/friends-of-the-earth-europe)